

Kovács Tamás

MOVE, PÉNZ, SPORT

Adalékok egy szervezet finanszírozásához

Napjainkban már szinte nem múlik el úgy nap, hogy valamilyen civil szervezetről ne essen szó a különböző híradásokban. Talán sokan rá is csodálkoznak arra, hogy mennyi társaság, egyesület, testület, csoport van ma Magyarországon, s hogy ezek időnként milyen aktívá tudnak válni.

Azonban ha megnézzük az 1867 utáni Magyarországot, akkor azt láthatjuk, hogy helyi – települési, vármegyei – szinten számos, mai fogalmainkkal élve civil szervezet, szerveződés működött.¹ Ezek szerveződhettek egyházakhoz kötődően, vallási alapon, de egy adott érdeklődési kör mentén is. A társaságok nagyban hozzájárultak nemcsak a korabeli szociális ellátórendszerhez, de a kulturális színvonal emeléséhez vagy éppen a sportélet kiteljesedéséhez is. E szerveződések alapvetően önkéntes alapon jöttek létre, tevékenységük anyagi fedezetét a tagdíjak, illetve az egyéb adományok biztosították. A helyi közösséget építő kezdemények természetesen az idő előrehaladtával kinőhették magukat, hogy aztán messze túlmutassanak az „alapító atyák” eredeti céljain. Erre talán a legjobb példák a különböző sportegyesületek, hiszen az Újpesti Torna Egylet (1885), a Magyar Testgyakorlók Köre (1888) és a Ferencvárosi Torna Club (1899) nevei a 19–20. század fordulójára már nemcsak hogy branddé váltak, hanem igényelték, hogy a háttérben (is) profi segítők dolgozzanak. De hasonló mondható el a különböző egyházakhoz köthető karitatív szervezetekről is.

Az I. világháborút követő zűrzavaros időben egyes társaságtípusok, például a különböző olvasóköri tevékenysége visszafogottabb lett, de ez talán érthető is. Ugyanakkor a háború alatt megerősödött szélsőjobboldali gondolkodás – amelynek alapja a Kárpát-medencei magyar szupremáció mellett az antiszemitizmus volt – csakhamar párosult a vereség okozta elkeseredettséggel és dühvel. Így a területvesztésekért, a hadsereg széteséséért és a tanácsköztársaságért (és benne a vörös terrorért) csakhamar meglelték a bűnbakokat a liberálisok, a baloldaliak és a kommunisták személyében, akiknek vezetői – láss csodát – döntő többségükben zsidók vagy legalábbis zsidó származásúak voltak. A belügyi és honvédelmi forrásokat nézve úgy tűnik, hogy 1919–20-ban is mintha a „zsidókérdés” lett volna Magyarország legfontosabb gondja, amely egyben minden létező

¹ Pontos számuk, működésük „valódisága” még a viszonylag pontos és szabályozott törvényi háttér ellenére is kutatandó téma. Vö. SEBESTYÉN István: *Az egyesületek számba vételének módszertani problémái a történeti statisztikában*, Statisztikai Szemle 2003/4., 373–387; REISZ László: *Olvasóegyletek a dualizmusban*, Könyvtári Figyelő 2007/2., 254–264. Hangsúlyozzuk, hogy az egyesületi élet nem főváros-központú volt, az egyes megyékben is adott esetben százas nagyságrendben találhatunk különböző „civil szervezeteket”. Somogy megye esetén a témát feldolgozta BÓSZÉ Sándor: *„Az egyesületi élet a polgári szabadság” – Somogy megye egyesületei a dualizmus korában*, Somogy Megyei Levéltár, Kaposvár, 1997.

probléma alapja is lenne.² A hazatért katonák, főleg a tisztek jelentős része is alapvetően osztotta ezeket a nézeteket, de hasonló elmondható a lakosság egy szintén jelentékeny részéről, különösen pedig az egyetemi ifjúságról.³

A korban alakult számos titkos⁴ vagy annak szánt (fél)katonai szervezet, illetve társaság jött létre. Közülük a különböző bajtársi és ifjúsági (Árpád, Csaba, Turul, Werbőczy) egyesületek,⁵ az Etlközi Szövetség, a Kettős Kereszt Bérsvövetség, a Kékek Klubja, az Ébredő Magyarok Egyesülete (ÉME)⁶ és a Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE)⁷ mondható a legismertebbeknek.

Ezen szervezetekről már a korban is, de különösen 1945 után sok és sokféle történet és mendemonda keringett. Tény, hogy ezen társaságok fennmaradt iratanyaga meglehetősen csekély, illetve jellegüknél fogva sem „termeltek”, pontosabban „termelhettek” túl sok papírt.⁸ S bár kétségtelen tény az is, hogy 1919 és 1920 bizonyos értelemben „róluk” szólt – gondoljunk csak az ÉME különböző erőszakos akcióira, szervezkedéseire –, mégis látnunk kell a hatalom gyakran igencsak ambivalens viszonyát ezen szervezetekhez.⁹ Külön-külön is érdekes kérdés például, hogy az ÉME-nek milyen kapcsolata volt a Nemzeti Hadsereg, illetve a honvédség elhárító alakulataival, valamint hogy a kormány s azon belül a Belügyminisztérium milyen körülmények között függesztette fel a működését, igaz, csak ideiglenesen.¹⁰

Szintén emblematikus, sok szempontból az átlagember számára is jól látható szervezet volt a MOVE, amelynek működése, így vagy úgy, de lényegében folyamatosnak volt mondható 1918 végétől egészen 1945-ig.¹¹ Időközben jelentősége és befolyása ugyan csökkent, s némileg át is alakult. A megmaradt szerény mennyiségű és igencsak hiányos iratanyagból érdekes módon jórészt a MOVE-hoz kapcsolódó sportegyesületek dokumentumait tudjuk tanulmányozni.¹² És itt talán érdemes megállni egy pillanatra. A

² A kérdéskört több szempontból is érintik: ZINNER Tibor: *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Akadémiai, Budapest, 1989; BIHARI Péter: *Lövészárkok a háttérországban*, Napvilág, Budapest, 2008. De ezek mellett már a korban is számos könyv és brosúra látott napvilágot a zsidókérdésről, annak elsődleges fontosságáról.

³ LADÁNYI Andor: *A numerus clausustól a numerus nullusig*, Múlt és Jövő 2005/1., 56–74.; KOVÁCS M. Mária: *Törvénytől sújtva. A numerus clausus Magyarországon 1920–1945*, Napvilág, Budapest, 2012.

⁴ Vö. SZABÓ Dezső: *A titkos szervezetekről*, Élet és Irodalom 1923/3.

⁵ Vö. KEREPESZKI Róbert: *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Attraktor, Máriabesnyő, 2012.

⁶ AZ ÉME-re vonatkozó iratanyag megtalálható P 2249 jelzet alatt a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában.

⁷ A MOVE történetéről a mai napig mindösszesen egy összefoglaló jellegű monográfia áll az érdeklődők rendelkezésére: DÓSA Rudolfné: *A MOVE – Egy jellegzetes magyar fasiszta szervezet, 1918–1944*, Akadémiai, Budapest, 1972. A könyv szellemiségét a kor adta, következtetései sok helyen erős kritikával kezelendők.

⁸ A MOVE-re vonatkozó iratanyag megtalálható P 1360 jelzet alatt a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában.

⁹ Az ÉME erőszakos akcióival foglalkozott ZINNER: *I. m.*; KLESTENITZ Tibor: *A törődés és az újságírók. Sajtóellenesség a keresztény-nemzeti kurzus éveiben, 1919–1922*, Médiakutató 2010/2., 85–99.

¹⁰ Teleki 1920. november 13-ai beszédében jelentette be az ÉME működésének felfüggesztését, nem kis zavart okozva ezzel még a tisztviselői karon, illetve a belügyi apparátuson belül is.

¹¹ A MOVE-t a kormány 1919. február 22-én feloszlatta a népköztársaság védelméről szóló rendelet alapján. Azonban ezt a lépést *de facto* Gömbösék nem vették komolyan, erről olvashatunk is lentebb az I. számú forrásban.

¹² A MOVE működéséről megmaradt iratok döntő része valamilyen, az egyesülethez kapcsolódó sportegyesülettel foglalkozik.

MOVE-hez sportegyesületek tartoztak volna? A válasz erre a költői kérdésre nem pusztán egy egyszerű igen, hiszen más típusú tevékenységet is folytatott a MOVE.

A sport, illetve a sportegyesületek a MOVE vezetőinek szemében már a kezdetektől fogva többet jelentettek, mint hogy néhányan összejönnek, és valamilyen testedzést üznek. Legalább ennyire szolt az ifjúság „helyes neveléséről”, a következő háborúra való felkészülésről és felkészítésről is. Ugyanakkor nyilvánvaló az is, hogy ehhez a munkához emberek is kellenek, méghozzá politikailag és erkölcsileg (is) kifogásolhatatlan előéletű, s egyben politikailag megbízható egyének jöhettek csak szóba.

A háborút követő időszakban ráadásul hirtelen megnőtt a munkanélküliség, amely pár évvel korábban szinte a zérus közelében volt. A frontról, illetve hadifogságból hazatérő katonák és katonatisztek, valamint a megszállt területekről érkező menekültek tömegeinek ellátása önmagában is komoly kihívás volt, nemkülönben az időközben „kített” békében munkával való ellátásuk. Ráadásul az 1920. június 4-én megkötött trianoni békeszerződés aláírásakor immár végképp egyértelművé vált, hogy a menekültek nem térnek vissza szülőföldjükre.

A különböző memoárok, visszaemlékezések, esetleges tanúvallomások nem igazán járták körül, illetve feszegették azt a kérdést, hogy vajon a MOVE-nak honnan volt pénze, miből és hogyan fizette alkalmazottait. Azt sejtethetjük, hogy a tagdíjából származó bevétel nem sok mindenre lett volna elég.

Erre jó példa a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárában található Magyar Király Honvédelmi Minisztérium elnöki „A” osztályának 87025/1920 szám alatti irategyüttese. Ezek a források ugyanis bepillantást engednek abba a folyamatba, amelyben Gömbös Gyula elnök egy, a MOVE jelentőségét alaposan kiemelő levélben kér a kormányzattól anyagi támogatást, hogy a szervezet igencsak sokrétű tevékenységét folytathassa. Azonban az ügy rávilágít arra is, hogy Gömbös Gyula vajon miért is Telekinél kilincselte 1920 végén némi költségvetési támogatásért.

Az ennek kapcsán keletkezett korabeli honvédelmi minisztériumi (a dokumentumban: H. M.) ügyirat kézzel írt *pro domó*ójában ugyanakkor a következőket olvashatjuk:¹³ „A »move« már ismételten fordult a H. M.-hez anyagi támogatásért melyet a H. M. egyenesen soha sem utasított vissza, hanem attól tette függővé hogy a »move« az alapszabályának megszerkesztésénél a H. M. által kívánt bizonyos módosításokat elfogad. A »move« ezt eddig visszautasította, s az anyagi támogatás iránti felterjesztések ezen alapon nem lettek a »movéra« nézve kedvezően elintézve.”

De nézzük, hogy milyen megkeresések, milyen pressziók érték a honvédelmi tárcát a MOVE támogatása okán, a fentebb említett ügyirat alapján. Az alábbiakban négy dokumentumot közlünk.

* * *

¹³ A forrásokat itt és a továbbiakban is betűhíven közöljük. Az aláhúzásos kiemeléseket kurzíválással adjuk vissza, az íróépi zárójelet – /: :/ – nyomdai zárójellel: ().

M á s o l a t .

Nagyméltóságú m. kir. Miniszterelnök Úr!
Kegyelmes Uram!

Mint a Magyar Országos Véderő Egyesület elnöke legalázatosabban bátorkodom az egyesület alábbi tiszteletteljes kérésével Nagyméltóságod színe elé járulni.

A 4½ évig dúló világháborúban, a központi hatalmak eme létért való titáni küzdelemben az egész világgal szemben a magyar csapatok példás kötelességtudással, igazi katonai becsülettel vettek részt, nevet, dicsőséget s becsülést víva ki barát és ellenség előtt egyaránt. S midőn már 7 ellenséges ország lépték át dicsőségesen küzdő seregeink s 4 ország hevert lábainknál, nem tudva ellenállni fegyverünk erejének és épen minden erőnket összeszedve, utolsó döntő küzdelemre készültünk, akadtak becstelen, gaz árulók, kik idegen érdekekért, hamis jelszavakkal félrevezették a magyart s a legbecstelenebb dologra, „árulásra” bírták rá szerencsétlen nemzetünket, ezzel megbélyegezve őt a történelemben a világ előtt.

S akik nem tartották bűnnek ezt az árulást, nem tartották bűnnek azt sem, hogy a nemzettel saját hazáját elárultassák.

Ekkor akadt egy kis lelkes csapat, mely elsőnek ismerte fel az akkori vezetőknek a hamis jelszavak megett lappangó világfelforgató, nemzetietlen és keresztényellenes céljait s „Becsülettel a Hazáért” jelszóval „Magyar Országos Véderő Egyesület” név alatt egyesületté alakult, bebizonyítva azt, hogy az egész ország nemcsak nem azonosítja magát a nemzetietlen iránnyal, hanem igen is tradícióihoz híven becsületes, magyar és keresztény akar maradni és annak tudatában, hogy „a nagyvilágon e kívül nincs számunkra hely”, „veto”-t kiáltott az idegen érdekeket szolgáló kormány működése ellen.

És ez fájt annak a kormánynak, amely systematikusan készítette elő azt a proletárdiktatúrának nevezett s a dolgozó tömegek érvényesülésének csúfolt rablóluralmat, amelyben a főváros ghettojából, a Dob-utcából és a fegyházak celláiból recrutálódó népbiztosok – a társadalom söpredékére támaszkodva – diktálták a törvényt, irányították az erkölcsöt. Mi sem természetesebb, hogy ez a kormány – az 1000 éves Magyarország örök szégyene – pillanatnyi hatalmánál fogva egyesületünket, mint tiszta erkölcsi alapon álló szervezetet feloszlatta, felismervén benne veszedelmes ellenfelét.

Egyesületünk feloszlásával azonban Károlyiék¹⁵ célt nem értek. A „Move” nem szűnt meg, hanem székhelyét Bécsbe, majd Szegedre¹⁶ téve át, annál intenzívebben folytatta munkáját. Itthon maradt tagjai pedig résztvettek a belső ellenforradalmi mozgalmakban.

¹⁴ Gépirat.

¹⁵ A Károlyi Mihály neve alatt összefoglalóan említettekén Gömbös nyilván a háborúellenes ellenzéki mozgalmakat és az 1918-as öszirózsás forradalom során hatalomra jutott politikai erőket, illetve személyeket érti.

¹⁶ Ne feledjük, hogy Gömböst a „tizenkét kapitány” egyikeként tartották számon.

Működésünknek meg volt az eredménye.

Szegedi szervezetünk révén sikerült az országból oda összegyűlt hazafias érzésű tisztek és polgárság bevonásával az erősen dúló nemzetközi irányzatot megállítani, a vörös katonai alakulatok továbbfejlődését megakadályozni, megerősödésének gátat vetni, s ezzel egyidejűleg a magyar nemzeti hadsereg eszméjének magvát elhinteni, mely eszme, köztudomásba menve át, jó talajra talált a nemzetben, mely csak megtévesztve de nem megromolva volt. Egyesületünknek erős szervezeténél fogva sikerült a nemzeti és a keresztény irányzat előharcosaként felrázni a nemzetet tespedéséből s megmutatni azt az irányt, melyben a nemzetnek haladni kell.

Mikor mindenki elcsüggedt már, mikor mindenki azt hitte, hogy minden elveszett, a „Move” volt az, amely bízva az ősi erényben, megindította az újjáépítés nagy munkáját. Megkezdett [!] a nemzeti hadsereg szükségességének hirdetésével. Táborába tömörítette a hadsereg, a polgárok és magyar asszonyok számos tízezrét, úgy, hogy ma minden nemzeti és hazafias eszme 28 főosztály, 110 osztály, és 300 alosztály kebelében több mint 80.000 lelkes, önzetlen, becsületos munkatársra számíthat.

Egyesületünk gondoskodni kíván a jövő generációk számára a magyar faj fennmaradása és megerősödése érdekében való testi neveléséről s már eddig több mint egymillió költséggel 100-nál több „MOVE” sportegyesületet alapított. A rendezésében lefolytatott számos úszó, atlétikai, vívó, evezős, futball és löverseny mellett, hogy eddig nem látott tömegeket nyert meg a sportnak, az új honfoglalásnak is egy-egy állomása, illetőleg egy-egy seregszemle. Támogatásával megalakult a „Sólyom vadászfelszerelési és vadkereskedelmi részvénytársaság” a mely szintén a „MOVE” égisze alatt működő „Országos Szemere Bizottság”-ot kitűzött céljai elérésében hathatósan segíti.¹⁷ Az ifjúság fegyelmezésében oly fontos szerepet játszó cserkész mozgalomban egyesületünknek irányító szerepe van. A háború alatt és után legtöbbet szenvedett és anyagilag tönkrement középosztálynak támogatására számos jóléti intézményt létesített, többek között Keszthelyen két szállodát bérelt, azokat több mint egymillióval berendezte, hogy az üdülésre szorulóknak olcsó áron hozzájuthassanak a nyaraláshoz.¹⁸

Saját költségén rendezett gyermeknyaralattási akciójával 2000 középosztálybeli gyermek üdülését tette lehetővé.

Tekintettel arra, hogy a háború befejezése után a nemzet első kötelessége az lett volna, hogy az elesett hősök hozzátartozóiról illő módon gondoskodjék, jelenleg egy „Move Hadiárva Otthona” létesítésén dolgozik, felismerve ezzel ismét egy tennivalót, amit a haza becsülete követel. Kifejezést akar ezáltal adni annak, hogy tiszteletben tartja és megbecsüli azoknak emlékét, akik a hazáért küzdöttek és elvéreztek. Az állam maga szegény, a reánk kényszerített megalázó béke terhei súlyosak, itt ismét a társadalomnak magának kell kötelező terheket magára vállalnia.

Teljes tudatában a művészet nemesítő hatásának, programunkba vettük az igaz magyar művészet pártolását.

¹⁷ Áruklodó megjegyzés arról, hogy egyrészt a MOVE közvetlen gazdasági tevékenységet folytatott, másrészt pedig tevékenységei lényegében fedőtevékenységek voltak a szervezet valós céljainak elérése érdekében.

¹⁸ A középosztály támogatásának ideáján kívül érdemes felhívni a figyelmet annak módozatára is.

Anyagi támogatásban részesítjük a szegény, de tehetséges művészeket, s az ősz folyamán egy nagy kiállítást rendezünk hazai művészeknek termékeiből, alkalmat nyújtva művészeinknek, hogy teremtsenek s a közönségnek pedig, hogy a művészetet megismerje és megkedvelje. Pártoljuk a feltalálókat. Szakembereink útján tanácscsal, erőnkhez mérten anyagi támogatással módot nyújtunk nekik, hogy találmányaikat a köz érdekében értékesíthessék, anélkül, hogy ugynevezett jóakaró mecénások zsebébe vándoroljon a találmány busás jövedelme. A hadsereg szétzüllesztésében az ország szétdarabolásában oly szomorú szerepet játszó destruktív sajtó ellensúlyozása körül, a tiszta keresztény és nemzeti irányú lapok támogatása mellett a MOVE újság és a hazafias szellemű munkák s röpiratok ezreinek kiadásával már eddig látható eredményeket értünk el. Az itt vázolt munkaprogram, az eddig elért eredmény világosan tanúsítja, hogy mi nem megtévesztő, hangzatos jelszavakkal, hanem becsületes, kitartó munkával akarjuk az ország újjáépítésének szent ügyét szolgálni. A megkezdett munka továbbfolytatása, a nemzeti és keresztény irányzat hathatós propagálása, a magyar nemzeti hadsereg céljainak odaadó szolgálása azonban oly nagy anyagi áldozatokat ró reánk, hogy azoknak csekély jövedelmükből való fedezése lehetetlen. Vállalataink körülbelül egy év múlva hoznak számbajövő hasznot, a tagsági díjak 50%-át és a szórványosan előforduló adományokat pedig az egyesületi alkalmazottak fizetése teljesen felemészti.

Bár az első nehézségeken túl vagyunk, még számos akadály leküzdése vár reánk. De él bennünk az a meggyőződés, hogy eszméinknek minden poklokon keresztül diadalmaszkodni kell, mert aki csak egy cseppet is szereti a fajtát, akit csak egy kicsit is aggaszt a haza sorsa, az a mi harcunkban mellettünk fog küzdeni.

Feladatunk fontosságára és a reánk váró munka sürgősségére való tekintettel azzal a hódolatteljes kéréssel bátorkodom Nagyméltóságod színe elé járulni, hogy egyesületünknek vállalt céljai megvalósítását nagyobb összegű anyagi támogatás nyújtásával lehetővé tenni szíveskedjék.

Nagyméltóságod bölcs és méltányos elhatározásában bízva hódolatteljes tisztelettel maradok

legalázatosabb szolgája

Gömbös Gyula
országos elnök

Budapest, 1920. október 14.

A m. kir. miniszterelnök úr Őnagyméltóságához Budapest
legalázatosabb kérése:

A Magyar Országos Véderő Egyesület Elnökének
melyben az egyesület részére nagyobb összegű anyagi támogatás...

II.¹⁹

Magyar királyi miniszterelnök.

M á s o l a t

Bizalmas!

Kizárólag saját kezébe!

9 5 2 6.

M. E. III.

Kegyelmes Úr!

A Magyar Országos Véderőegylet támogatása ügyében r[rendeleti]. u[ton]. történt megbeszélés alapján a nevezett szervezetnek az alábbiakról való tájékoztatására van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel felkérni.

A magam részéről teljes mértékben méltányolom a MOVE-nek hazafias intencióit, s különösen ifjúságunk sportegyesületekben való tömörítésére irányuló fáradozásait és a nemzeti irányú lapjának és más úton kifejtett hazafias tevékenységét.

Ily irányú munkáinak minél eredményesebb tételére, a mennyire lehetséges, készséggel támogatom az egyesületet. Ezért egyidejűleg megkeresem a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy a MOVE által létesített sport Egyesületeknek torna és sport felszerelések adományozásával siessen segítségére.

A magam részéről pedig hajlandó vagyok a MOVE-t, amennyiben röpiratait ide bemutatja a azok megfelelőknek találtaknak és kiadásuk indokolt, - ezen füzetek kiadásában támogatni.

Kérem tehát Exellentiaodat, méltóztassék odahatni, hogy a MOVE tervezett ilyen kiadványai ide beküldessenek.

Készséggel teszem megfontolás tárgyává a MOVE folyóirat támogatásának ügyét is, mert értesüléseim szerint hazafias irányánál, niveau tartalmánál fogva csak kívánatos, hogy részére minél nagyobb olvasóközönség legyen biztosítható. Tisztelettel kérem tehát Exellentiaodat, szíveskedjék a MOVE lapjára vonatkozó költségvetését beszereztetni és a MOVE javaslatát kikérni arra vonatkozólag miképpen gondolja zen vállalatát támogathatónak úgy, hogy ezáltal a folyóirat részére nagyobb pulicitás biztosíttassék.

Ezeket előrebecsátva, van szerencsém megemlíteni, hogy egyesület beadványából kintűnő azon körülményt, mely szerint az egyesület egyik indoka nagyobb anyagi támogatás nyújtására irányuló kérelmének az, hogy az egyesületnél a tagsági díjak 50 %-át (tudomásom szerint az egyesületnek kb. 50.000 tagja van) s a szórványosan előforduló adományokat az egyesületi alkalmazottak fizetése teljesen felemészti, a háború előtt általános elv volt, hogy csak az tekinthető gazdaságosan működő társadalmi szervnek, melynél az adminisztrációval kapcsolatos személyi²⁰ kiadások nem nagyobbak az összes kiadások

¹⁹ Gépirat.²⁰ Ez a szó kézírással, utólag beszúrva.

10%-ánál. Természetes, hogy az azóta nagyon megdrágult viszonyok következtében az egyesület tisztviselőinek honorálása nagyobb költségekkel jár, mint a milyen kiadások a régi viszonyok közt voltak indokoltak. Az azonban, hogy az egyesület tulajdonképeni azaz rendes bevételeinek több, mint fele ilyen személyi kiadásokra fordíttatik mégis aggályos és ezért indokolt volna, hogy a MOVE amennyiben anyagi nehézségekkel küzd, költségvetésének ezen részét revízió alá venné és igyekezne itt nagyobb megtakarításokat elérni.

Tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy a MOVE figyelmét ezen körülményre is felhívni szíveskedjék.

Budapest, 1920. évi november hó 16. -án.

Teleki sk.

Nagyméltóságú
báró P e r é n y i Z s i g m o n d
belső titkos tanácsos úrnak,

Budapest.

III.²¹

Magyar királyi miniszterelnök.
9526/M. E. III.

Másolat

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A Magyar Országos Véderő egyesület azon kéréssel fordult másolatban idezárt beadványában hozzám, hogy hazafias céljainak intenzívebb munkálására nagyobb összegű anyagi támogatásban részesíttessék.

Tekintettel arra, hogy az egyesület adminisztrációja kissé költségesnek látszik (a beadvány szerint a tagsági díjak 50%-át és az adományokat az egyesületi alkalmazottak fizetése teljesen felemészti), nem tartanám helyesnek, hogyha az egyesület egy általános célú nagyobb összegű anyagi segílyt kapna. Figyelemmel azonban az egyesület nemes céljaira és egyes a MOVE által indított mozgalmakkal elért szép eredményekre, nagyon üdvösnek találnám, ha a MOVE egyes alapításai megfelelő alakban támogatásban részesülnének. Itt különösen a MOVE által alapított sportegyesületekre és test nevelési célokat szolgáló ifjúsági szervezeteire óhajtom Nagyméltóságod figyelmét felhívni. Köztudomású a sportcikkék, tornafelszerelések jelenlegi különös drágasága. Nagyon elősegítené tehát a MOVE ilyen irányú szervezeteinek fejlődését, működését, ha az egyesület ilyen sportcikkék és tornafelszerelések ingyenes rendelkezésére bocsátásával támogatattná. Tisztelettel kérem tehát Nagyméltóságodat, méltóztassék a MOVE ily alakban való segélyezésének ügyét jóakarató megfontolás tárgyává tenni és nagybecsű elhatározásáról engem is tájékoztatni.

²¹ Gépirat.

Budapest, 1920. évi november hó 16.-án.

Teleki s. k.

Nagyméltóságú
Haller István
vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter úrnak,

Budapest.

IV.

9526.

M. E. III.

Bizalmas!

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Szíves tájékoztatásul van szerencsém idemellékelve Exelentiád rendelkezésére bocsátani a MOVE-nek anyagi támogatása ügyében ide beérkezett beadványát és az e tárgyban az egyesület tájékoztatása ügyében Perényi Zsigmond báró úrhoz intézett iratom és a MOVE sportcélú szervezeteinek támogatása ügyében a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett megkeresésem másolatát.

Esetleges kétszeres támogatás elkerülése végett tisztelettel kérem Exelentiád szíves értesítését arra vonatkozólag, nem vétetett-e esetleg ezen egyesületnek Nagyméltóságod vezetése alatt álló tárca részéről való segélyezése tervbe.

Budapest, 1920. évi november hó 16.-án.

[Teleki Pál s. k. aláírása]

Nagyméltóságú
Sréter István
honvédelmi magy. kir. miniszter úrnak,

Budapest.

Forrásközlésünk végigolvasása után joggal tehetjük fel a kérdést: a minisztérium vezetése vajon milyen választ adhatott a miniszterelnöknek? Sajnos az aláírt, fejléces, pecsétetes válaszevél nem maradt meg, csupán az ügyiratba felvezetett kézzel írt levéltervezet: „F. hó 16.-án kelt 9526/M. E. III. számú nagybecsű átirata kapcsán van szerencsém tisztelettel közölni miszerint a Move-nek a vezetésem alatt álló tárca keretén belül való hathatós anyagi támogatását készséggel teszem magamévá mihelyt a nevezett egyesület a nemzetvédelem szempontjából igen fontos, s általam kívánt módosításokat és részleteket alapsza-

bályaiba felveszi. E tárgyban az egyesülettel tárgyalások még folyamatban vannak, s azok befejeztéig végérvényes válasszal szolgálni nem tudok.”

S hogy ebből a levéltervezetből vajon a brutális állami nyomásyakorlás olvasható-e ki egy kvázi civil szervezettel szemben, avagy inkább a Honvédelmi Minisztérium mindent elsöprő ereje a többi minisztériummal, illetve magával a miniszterelnökkel szemben? Nos, ennek eldöntése már az olvasó feladata...

Kovács Gusztáv a melbourne-i Herschell's filmlaboratóriumban az '50-es években
(az egykori igazgató minden filmmel kapcsolatos labormunkához értett)